

POSŁOWIE

Zadanie podjęte przez autorów opracowania wydać się może - gdyby dochodząc jego istoty myśleć kategoriami pedagogiki akademickiej - problemem lokalnym (odnoszącym się tylko do kształcenia nauczycieli fizyki) i aplikacyjnym (pozbawionym ambicji teoretycznych i zobowiązującym jedynie do zastosowań wiedzy ogólnej w trakcie rozwiązywania szczegółowej kwestii praktycznej). Tak jednak nie jest. Lektura opracowania stawia czytelnika przed koniecznością zerwania z tradycyjnym myśleniem pedagogicznym. Gdy to uczynimy, okazuje się, że wprawdzie mamy do czynienia z problemem praktycznym, ale w żadnym razie nie jest to problem ani tylko aplikacyjny ani tylko lokalny, lecz głęboko osadzony w teorii i wyraźnie wykraczający poza pytania odnoszące się tylko do kształcenia nauczycieli fizyki. W tym właśnie widzę główną wartość tej pracy, w tym, mówiąc ściślej, że - po pierwsze - wymaga ona od czytelnika wzięcia w nawias tradycyjnych schematów i przyzwyczajzeń, że zmusza do przededefiniowania i umieszczenia w nowej perspektywie teoretycznej problemu integracji treści kształcenia, i w tym - po drugie - że taką reorientację teoretyczną skutecznie umożliwia, a jednocześnie konsekwentnie prowadzi ku wnioskowi praktycznemu ze zmiany perspektywy teoretycznej wynikającym.

Pytania wyznaczające zakres poszukiwań mają dwójaki charakter. Pytaniem głównym jest pytanie o kryteria (reguły, kategorie, punkty odniesienia) umożliwiające integrację treści kształcenia przygotowujące studentów fizyki od strony

psychopedagogicznej do zawodu nauczyciela. Dwukrotnie pytanie to staje się bezpośrednim motywem rozważań - w rozdziale pierwszym rozważa się je na poziomie założeń teoretycznych, w rozdziale czwartym (końcowym) zaś - na poziomie rozwiązań praktycznych. W pozostałych rozdziałach (w drugim i trzecim) jest ono również obecne, ale pozostaje raczej w tle jako punkt odniesienia. Tam dochodzą do głosu i wysuwają się na plan pierwszy pytania drugiego rodzaju - pytania pomocnicze. Ale - "pomocnicze" nie oznacza w tym przypadku drugorzędne, mniej ważne, lecz - podejmowane ze względu na pytanie główne, funkcjonalnie jemu podporządkowane i przygotowujące materiał myślowy pomocny w poszukiwaniu odpowiedzi na nie. Pytania pomocnicze dotyczą szeroko i wieloaspektowo ujmowanej kategorii "uczeń". Rozwijając tę kategorię poszukują autorzy możliwości pogłębionego wglądu w rzeczywistość szkolną, wglądu ukazującego - rzecz można - zapotrzebowanie tej rzeczywistości na określone kompetencje nauczyciela fizyki.

W odpowiedzi na pytanie główne otrzymujemy najpierw (w rozdziale otwierającym opracowanie) założenia i podstawowe pojęcia koncepcji zintegrowanego kształcenia nauczycieli fizyki, a później (w rozdziale końcowym) - przykłady działań wdrożeniowo-korekcyjnych podjętych na zajęciach z pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, przykłady ilustrujące zarówno procedurę konkretyzacji opracowywanej koncepcji (sposób przekładania jej na język konkretnych rozwiązań programowo-metodycznych), jak i możliwości działań realizacyjnych, urzeczywistniających tę koncepcję w ramach zajęć z pedagogiki prowadzonych dla studentów fizyki. Główne idee tych odpowiedzi, tworzące myśl przewodnią proponowanej koncepcji streścić można tak oto:

Integracja wewnętrzna (uwzględniająca wewnętrzną logikę poszczególnych dziedzin wiedzy przekazywanej studentom) psychopedagogicznego kształcenia studentów fizyki nie daje pożądanych rezultatów. Trzeba zdecydować się na integrację zewnętrzną, tzn. taką, która punktem odniesienia i zasadą organizującą wiedzę z pedagogiki, psychologii i dydaktyki fizyki czyni zadania (kompetencje i działania) typowe dla nauczycieli fizyki. Ma to jednak być taka integracja zewnętrzna, która nie

niszczy wewnętrznej struktury branych tu pod uwagę dziedzin wiedzy. Dla tak pojętej integracji zewnętrznej główną kategorią integrującą wiedzę i źródłem szczegółowych kryteriów przesadzających o doborze i strukturze treści jest "rzeczywistość szkolna". Analiza tej kategorii (a ściślej - jej "upraktycznienie" i "ukontekstowanie", o czym za chwilę) pozwala wykryć punkty węzłowe ukazujące pytania, które uznać można za akty założycielskie poszczególnych kompetencji zawodowych nauczycieli fizyki. Rekonstrukcja owych pytań, tworzenie w oparciu o nie "mapy" realnych (rzeczywistych) zadań i odpowiadających im kompetencji nauczycielskich wymaga analizy dwojakiego rodzaju: wspomnianych wyżej - "upraktycznienia" i "ukontekstowania" rzeczywistości szkolnej. "Upraktycznienie" to opis zmian rzeczywistości szkolnej, zmian dokonujących się w perspektywie myślenia studenta pod wpływem instrumentalizacji twierdzeń i praw naukowych. Odtwarzanie "kontekstu" zaś, to docieranie do "ukrytej" ("milczącej", "głębokiej", "cichej") wiedzy uczniów, określającej ich możliwości poznawcze i dostępną im widzialność świata (przykładowo: do kontekstu należy język uczniów, a zawarta w opracowaniu analiza roli języka w nauczaniu fizyki stanowi ilustrację tego, co autorzy nazwali "ukontekstowaniem").

Próba konkretyzacji powyższych idei jest czwarty rozdział opracowania. Ukazano tam odpowiedź na pytanie główne sformułowaną w języku rozwiązań realizacyjnych. Odnajdujemy tam przykład programu nauczania pedagogiki studentów fizyki, opracowany zgodnie z przyjętą logiką postępowania: "rzeczywistość szkolna" - "upraktycznienie" - "ukontekstowanie".

Między założeniami i ich konkretyzacją znajdują się odpowiedzi na pytania pomocnicze (rozdział II i rozdział III). Odczytuje je jako próbę analizy mającej na celu "upraktycznianie" i odtwarzanie "kontekstu" rzeczywistości szkolnej. Z konieczności jest to próba fragmentaryczna, ukazująca wybrane aspekty dwóch zagadnień: uczeń jako przedmiot i podmiot rzeczywistości szkolnej oraz - poznawanie ucznia jako zadanie integrujące treści psychopedagogicznego kształcenia przyszłych nauczycieli fizyki. W analizie pierw-

szego zagadnienia szczególnie cenne jest - jak sądzę - nawiązanie do filozoficznych i psychologicznych interpretacji dylematu przedmiotowo-podmiotowego, w analizie drugiego zaś - umieszczenie pytania o rolę języka w nauczaniu fizyki w perspektywie pragmatyczno-komunikacyjnych koncepcji języka, a także hermeneutyki jako filozofii badającej językową naturę rzeczywistości społecznej.

Podsumujmy zatem:

Spójna i - jeśli tak można powiedzieć - efektywna (obejmująca główne etapy poszukiwań - od założeń, poprzez ich rozwinięcie do pomysłu wdrożeniowego) struktura wyводу; ważność podjętego problemu, usytuowanie go w nowej perspektywie teoretycznej; wieloaspektowa, pogłębiona i owocna analiza postawionych zagadnień; przejrzysty i wielce obowiązujący projekt rozwiązań praktycznych - oto zalety przedstawionego projektu koncepcji zintegrowanego kształcenia nauczycieli fizyki w zakresie przedmiotów psychopedagogicznych.

Robert Kwaśnica